

menys a l'ús general. Variants dialectals menys importants són mall. *balindranys*, menorq. *-drancs* (Moll, AORBB 1, 28, 201; *AlcM*), val. *balandrà* (MGadea, T. del Xè III, 133, port. *balandrau* (< *drão*), roerg. *balandràs* (*bolon-*, Vayssier); gascó gironí *malandran* «lourdaud, disgracieu» (Moureaux, *Pat. de La Teste*); un hapax b. ll. *galandravum* 'cert vestit camperol', en el S. XIII; maestr. *balandreus* 'faldars de la camisa' (*AlcM*). Amb un gc. *balandran* cit. en el Lavedà per Noulet i Sainéan, que significaria 'roca que branda', comparava jo el *Pic de Balandrau* entre les valls de Pardines i de Tegurà (Camprodon), però he trobat després dades que semblen indicar que la forma originària d'aquest nom és una altra, i l'altra sorgí de la influència de *balandrar* sobre aquella (veg. *Onom. Cataloniae*, id. la monografia de Camprodon, en *EntreDL* II).

¹ «Al mig del pit la clava de l'infael / Acmet ja *balandreja*, ja no es té dret / los puigs y ploms ressonen quan cau estès», v. 164. — ² Ni viceversa, és clar; cap dada de l'ús del mot en una llengua ni en l'altra abans del S. XIX, cosa gens estranya en un mot d'aquest tipus; Mistral, el 1878, en el *TdF* ho posa sota l'encapçalament d'una variant *balandà*, no se sap per què, car no dóna proves de l'ús d'aquesta forma que hem de mirar com una alteració local, usada no se sap on; el mateix Mistral cita el cat. *balandreja*, que trobava ja en dicc. i hi ha derivats de la forma amb *-dr-*: un *balandran* «c'est la bascule d'un puits de campagne» «aussi, un lourdaud, qui va les bras ballants», explica Mistral en la nota 14 a *Calendau* III, a propòsit del bandit *Balandrau* seqaç del «Comte Severan» (III, 39.3). — ³ Ço que coincidiria amb la vaga idea d'una etimologia germànica, suggerida a M-L., *REW*₁, 892, pel fet que en els noms del mantell o *balandram* a Itàlia es troben formes amb *b-* i amb *p-* (*palandra*, *pelanda*, al costat de *palandrana*, que és la que predomina en la llengua comuna). Però hi ha ací una antinòmia palesa, car *p-* i *b-* solament podrien coexistir en un germanisme pel fet que la forma en sorda vingués del longobard, on es torna *p-* la *b-* del germànic comú, però mai la *w-* (*wallend*). Per això el mateix M-L. retirà resoltament tota idea de germanisme, suprimint l'article 892 en el *REW*₃ i passant aquests mots a l'article 1431, on es limita a rebutjar per a aquests la inacceptable idea de Prati (*AGI* XVIII, 429) de relacionar-los amb *BALANDRA* nau. Bruch, *Misc. Schuchardt*, 63, mira de salvar la idea d'un germanisme partint de l'a. alem. mj. *wallender* 'el qui va en romiatge'; veg. el que dic d'això en el *DCEC* IV, 931, però aquesta idea, més que improbable, és una fantasia indefensible, no sols a causa de la *w-* > *b-* o *p-*, sinó perquè és inconcebible que un vestit rossegan i majestuos com el *balandram* s'hagués portat mai en pelegrinatges. —

⁴ M'he de plànyer que sovint en *AlcM* (sobretot en la 2.ª ed. dels volums I i II, i en certes parts dels altres) algun col·laborador que llceix precipitadament m'atribueixi coses que no he escrit mai. ¿On

he dit que el català ha pres *balandram*, *-an*, de l'occità? Que només ho dic del castellà és clar per a tothom. Altres vegades hom hi calla el punt essencial del que dic, a fi de poder-me desmentir, p. ex. a l'article *baldragues* (on ja indico jo la relació amb *balder* ~ *baldíu* i callen els fonaments de la resta) o a *boada* (on vaig ser justament jo qui indicà que no s'aguantava l'explicació que *AlcM* dava en la 1.ª edició).

BALANGUERA, probablement del gallicisme *bolangera*, nom de certes figures i danses folkloriques, confós amb el nostre nom de persona *Berenguera* (de vegades conuati en *Balanguera*, *Berenguela*) que també s'ha usat com a nom fantasiós d'elements de la cultura popular. □ 1.ª doc.: Ss. XVIII-XIX en una corrandà, després usada com a punt de partida per Joan Alcover.

En l'essencial, quasi ens podem limitar a transcriure l'encertada explicació d'*AlcM*: «*La Balanguera*, personatge femení que figura en aquesta cançó popular de Mallorca: "La Balanguera fila, fila, / la Balanguera filarà; / posau foc a sa caldera: / sa caldera bullirà". Glosant els dos primers versos de la cançó, En Joan Alcover compongué la seva poesia *La Balanguera*. També es diu *La Balanguera* un dels ballets que fan els cossiers de Manacor. (Per la descripció, figures i tonades, veg. *COSSIERS*). || 2. *La Balanguera*: joc de nens (Ponts). S'agafen de mans i fan una rodona, i voltant voltant canten: "La Balanguera del colom / amb la cua escombra el cóm, / amb les ales la pastera; / vet aquí la Balanguera" (Ponts). A moltes regions de Catalunya, aquest joc se diu *La Bolangera*.»

I a l'article *Bolangera*: «Dansa popular que ballen en el Ribagorça, Pallars, Alt Urgell, Empordà i Pla de Bages, i joc-dansa que s'usa entre la mainada de quasi tota Catalunya i a una part del Regne de València. *Inflada que és* [la cornamusa], *la bolangera toca ab un ayre*, Verdager Jov., 200. La manera de ballar aqueixa dansa en el Baix Empordà era la següent: Se reunien algunes parelles, feien una rodona i ballaven sempre del mateix costat --- en posició de sardana --- el ballador anava voltant i saltant, fent donar un volt a cada una de les noies de la rodona i un altre a la seva balladora --- La lletra que es cantava en el tros de la sardana és com segueix: "La Bolangera en té un colom / que amb la cua escombra el forn / i amb les ales la pastera / tota, ballant la Bolangera. / La Bolangera en té un conill / que..., etc. / La Bolangera en té dinars / que no li costen gaire; / si els n'ha guanyats filant / de Ripoll a Ridaura" (recollida a Llofríu). El joc d'infants anomenat *La Bolangera del colom* a Catalunya i *La Bolangera del tupí* a Castelló de la Plana, consisteix a fer rodona i saltar, voltant, i cantant una estrofa que diu: "La Bolangera té un colom ---" (recollida en el Camp de Tarragona). Aquesta lletra presenta variants segons les diverses comarques. A Almenar ---. A Bonansa (Ribagorça) ---. A Sort ---. A Castelló¹ canten: "La Bolangera del